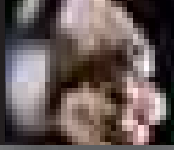

İlim ve Hayat
Ali AKPINAR*

VEFÂ

O, ŞİMDİ İSTANBUL'DA
BİR SEMTİN ADI!

“Her mü’min, öncelikle Allah ve Peygamberine verdiği akitleri yerine getirmelidir. Elest Bezminde o, Allah’ı Rab, yani yaratıcı ve yönetici kabul ettiğini taahhüt etmiştir. Daha sonra getirdiği her Tevhîd ve şahâdet kelimesi ile; her “Müslümanım, el-hamdü li’llah” sözü ile Allah’ın kulu olduğunu kabul etmiştir. O halde iman adamı, bu sözlerinin gereğini yerine getirmelidir.”

“Sözünde durma, va’dini yerine getirme, sadâkat” gibi anlamlara gelen ‘vefâ’ kavramı; birey ve toplum olarak özlemine duyduğumuz, kulakları ve gönülleri okşayan son derece estetik ve etik bir kavramdır. Vefâsızlığa karşı, ‘Sende hiç vefâ yok mu, vefâsız adam’ denildiğinde; ‘Vefâ mı, o şimdi İstanbul’da bir semtin adı!’ diye alay edilen günümüzde vefâ kavramının İslâm ve Türk kültürü içerisinde çok önemli bir yeri vardır.

Kur’ân’da ve İslâm peygamberinin sözlerinde vefâ ve onunla eş anlamlı pek çok kavram geçmektedir. Vefâ kavramı, *ahlak, tasavvuf, hukuk* başta olmak üzere pek çok disiplin içerisinde çeşitli anlamlarda kullanılan önemli bir kavramdır. İnsan olarak Yüce Yaratıcıya, O’nun peygamberine, yakın ve dostlarımız başta olmak üzere insanlara verdiğimiz pek çok söz vardır, onlar yerine getirilmeyi bekliyor. Ahlakî bir erdem olan vefâyı kendisine düstur edinen *vefâh insan*, herkese karşı verdiği sözleri yerine getiren kimsedir.

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de *es-Sâdik*’tır. *es-Sâdik*, sözünde, işinde, va’deinde hep doğru olan demektir. Âyeti kerimelerde “Allah doğru söyler...”¹ “Gerçekten Biz, doğru olanlarız.”² “Allah’tan daha çok sözünü yerine getiren kim vardır!”³ buyrulur. Allah doğrudur, doğruyu emreder, doğruları sever, bizlerin de dosdoğru olmasını ister. O halde doğrulardan olmaya ve doğrularla beraber olmaya gayret etmeliyiz. Yüce Allah, va’deinde, sözünde durur, sözünde duranları sever, bizlerin de vefâh kimseler olmamızı ister. O halde, Yüce Rabbimizin ahlakıyla ahlaklanıp sözünün eri, vefâkâr insanlar olmaya gayret etmeliyiz.

Peygamberimizin bir adı da *el-Vâfi*’dir. *el-Vâfi*, sözünde duran, sözünün eri olan, vefâkâr, mükemmel ahlak sahibi demektir. Aynı anlamda ona *el-Vefî* de denmiştir. Hayat örneğimiz olan Hz. Peygamber (s.a.v), sözünde durma konusunda en güzel örnekleri bizlere sunmuş, ümmeti olarak bizlerin de vefâh kimseler olmamızı istemiştir. Güvenilir olan ve güven veren Peygambere yara-

şır ümmet olabilmek, onun gibi *emîn* kimseler olmakla mümkündür. Vefâkâr peygambere layık ümmet olmak da vefâkâr insan olmakla mümkündür.

Hukukta *vefâ hakkı*, belli bir bedel karşılığında satılan alınan malın, aynı bedelle geri alma hakkıdır. *Vefâiyye*, aynı zamanda bir tasavvuf okulunun adıdır.

Ahde vefâ konusunda hayat düsturumuz Kur’ân’da yer alan pek çok âyetten bir kaç şöyledir:

Mü’minlerin Şiârı

“Ey iman edenler! Akitlerinizi zin gereğini yerine getiriniz.”⁴

Bu âyet, pek çok ilâhî hükümün yer aldığı Mâide suresinin ilk âyetidir. Surenin ahde vefâ emri ile başlaması, ahde vefâyâ Kur’ân’ın ne kadar önem verdiğinin açık kanıtıdır.

Âyet, “*Ey iman edenler!*” hitabıyla başlayarak ahde vefânın bir mü’minlik göstergesi olduğuna dikkat çekmektedir.

Âyette akd/ukûd kavramı kullanılmıştır. Akd kavramı, ahd kavramından daha kapsamlıdır. Kur'ân her iki kavramı da kullanır. Akidde bir şeyi iştiyakla yerine getirmek ve içtenlikle ona sarılmak vardır. Bunun için de akdin kiminle yapıldığını, kime söz verildiğini, verilen sözü yerine getirmenin önem ve kazanımını bilmek gerekir.

Allah'ın bu âyette yerine getirmemizi emrettiği bu akidlerin içerisine Yüce Allah'ın helâl ve haram sınırlarına riâyet etmek, Kur'ân'da O'nun belirlediği tüm farzları yerine getirmek girer.

Her mü'min, öncelikle Allah ve Peygamberine verdiği akitleri yerine getirmelidir. *Elest Bezm*inde o, Allah'ı Rab, yani yaratıcı ve yönetici kabul ettiğini taahhüt etmiştir. Daha sonra getirdiği her *Tevhîd ve şahâdet kelimesi* ile; her "*Müslümanım, el-hamdü li'llah*" sözü ile Allah'ın kulu olduğunu kabul etmiştir. O halde iman adamı, bu sözlerinin gereğini yerine getirmelidir.

İkinci olarak mü'min, Peygambere iman ettiğini söylemekle onun izinde gideceğini deklare etmiş olmaktadır. O halde bu sözün de gereğini yerine getirmek bir mü'minlik borcudur. Bunun için Peygamberi doğru anlamak ve tanımak, ona bağlı olmak ve onun yolunda olmak gerekir.

Daha sonra insanlar ara-

sı ilişkilerde insanlara bir kısım sözler verilmektedir. Tüm bu sözlerin de gereği yerine getirilmelidir. Sözgelimi *anne baba* dediğimiz insanlara evlatlık görevlerimizi, *evladım* dediğimiz insanlara anne-babalık vazifelerini, *Allah'ın adıyla ve Peygamberin kavliyle Allah'ın emaneti olarak* aldığımız eşlerimize karşı sorumluluklarımızı, yakın akrabalarımıza, konu komşularımıza ve diğer insanlarla yaptığımız alış veriş ve diğer muamelelerimizde verdiğimiz sözleri yerine getirerek ahde vefâ göstermeliyiz.

Bilmeliyiz ki ahde vefâsızlık münâfıklık alâmetidir, kişiyi nifaka yaklaştırır, nifak ise dünyada hayatı cehenneme çevirir, âhirette de sahibini cehenneme götürür. Nitekim hadislerde, sözünde durmamak, ahde vefâsızlık göstermek münâfıklık alâmeti olarak sayılmıştır. Ahzâb suresi 24. âyetinde de ahde vefâ gösteren mü'minler övüldükten hemen sonra sözlerinde durmayan münâfıklar için hazırlanan azaptan bahsedilerek buna vurgu yapılmıştır.

Allah ve Peygamberine Vefâ

Mü'min, her şeyden önce, onu yoktan var eden, sayısız nimetlere gark eden Yüce Yaratıcısına karşı sorumludur. Bu sorumluluğunu O'nu doğru bir şekilde tanıyarak, O'nun üzerindeki haklarına riâyet ederek, O'na verdiği sözleri yerine getirerek ifa edecektir. Bu yüzden Allah'ın hakkı, ödenme-

si gereken en büyük ve en saygın haktır. Allah'a verilen söz de yerine getirilmeye en lâyık sözdür.

Bizlere Yüce Rabbimizi tanıtan, dünyaya geliş gayemizi öğreten ve Rabbimizle sağlıklı bir iletişim kurmamızın yollarını gösteren Peygamberimiz de üzerimizde en fazla hakkı olan kimsedir. Zira o, varlığını biz insanların hidâyeti bulmasına ve hidâyette kalmasına adayan kimsedir. Mü'min olarak ona karşı sorumluluklarımızın farkında olmak ve ona verdiğimiz sözlerin adamı olmak da bir iman borcudur.

Bu konuda Kur'ân'da şu uyarılar yer alır:

*"Andlaşma yaptığınız zaman Allah'ın ahdini tam yerine getirin/verdiğiniz sözü tutun, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Çünkü Allah'ı üzerinize kefil yaptınız. Allah yaptıklarınızı bilir."*⁵

*"Allah'ın ahdini az bir karşılığa değiştirmeyin! Şâyet anlayan kimseler iseniz, şüphesiz Allah katında olan sizin için daha hayırlıdır."*⁶

*"Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin; sonra bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz."*⁷

*"O gerçek mü'minler, Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır."*⁸

“Mü’minler içinde Allah’a verdikleri sözde duran nice erler var. İşte onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de şehitliği beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde sözlerini değiştirmemişlerdir. Çünkü Allah sadâkat gösterenleri sadâkatları sebebiyle mükâfatlandıracaktır.”⁹

“Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefâ gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.”¹⁰

İnsanlara Vefâ

Hemcinsleriyle bir arada yaşama zorunda olan insanın konumu ne olursa olsun başkalarına ihtiyacı vardır ve onlarla çeşitli ilişkiler içerisinde olur. Bu ilişkiler devam ederken karşılıklı olarak verilen, taahhüd

edilen birçok söz vardır. Gerçek mü’min verdiği bu sözleri yerine getirmenin bir mü’minlik ve insanlık borcu olduğunun bilincinde olan kimsedir.

“Takva sahipleri, antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirirler.”¹¹

“Yine o mü’minler, emânetlerine ve ahidlerine riâyet ederler.”¹²

“Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”¹³

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Ahde vefâ mü’minlerin en temel özelliğidir. Vefâkâr mü’min, her zaman ve her şartta sözünde duran, verdiği sözün gereğini yerine getiren kimse- dir. Gerçek mü’min, başta Allah ve peygamberine karşı sorum-

luluklarını yerine getirir. Ar- dından insanlara verdiği sözleri yerine getirir. Söz verirken, bu- nun bir yükümlülük olduğunu bilir ve yerine getir(e)meyeceği sözleri vermez. Zira sözünde durmanın, ahde vefâ gösterme- nin dünya ve âhret kazanım- ları çok büyüktür. Aynı şekil- de vefâsızlık ve sadâkatsizliğin kaybı da korkunçtur. Vefâsız insanların kol gezdiği şu dün- yada vefâkârlık her geçen gün daha da bir anlam ve değer ka- zanmaktadır bugün.

Dipnot

* Prof. Dr.

- 1 3/Âli İmrân, 95; 33/Ahzab, 22.
- 2 6/En’âm, 146
- 3 9/Tevbe, 111.
- 4 5/Mâide, 1.
- 5 16/Nahl, 91.
- 6 16/Nahl, 95.
- 7 8/Enfâl, 27.
- 8 13/Ra’d, 20
- 9 33/Ahzâb, 23-24.
- 10 48/Fetih, 10.
- 11 2/Bakara, 177.
- 12 23/Mü’minün, 8, 70/Meâric, 32.
- 13 17/İsrâ, 34.